

**МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО**

**ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ОБОРОНИ
УКРАЇНИ**

6 (43) / 2014

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Рекомендовано
до друку вченою радою Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського
Протокол № 18 від 24 листопада 2014 р.

Київ – 2014

ЗМІСТ

Питання педагогіки

<i>Боднарук І. І.</i> Педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу у процес підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності.....	7
<i>Брижстий Є. І.</i> Військово-професійна підготовка майбутніх офіцерів: від готовності до професіоналізму.....	13
<i>Валько К. Р., Романюк І. М.</i> Деякі аспекти освітньо-оздоровчої роботи соціального педагога.....	18
<i>Вітченко А. О., Свиначук Л. М.</i> Особливості формування професійної компетентності магістрів військового управління.....	24
<i>Гапесва О., Плазова Т.</i> Військова освіта у збройних силах Республіки Молдова та Придністровській Молдавській Республіці: історія та сучасність.....	28
<i>Гаркавіцев Є. І.</i> Соціально-психологічний клімат у колективі курсантів як умова формування їх професійної надійності.....	34
<i>Гончаренко І. Ф.</i> Особливості моделі розвитку професійної компетентності науково-педагогічних працівників військово-медичної освіти.....	39
<i>Дяченко Я. В., Романюк І. М.</i> Особливості соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми.....	46
<i>Желанова В. В.</i> Використання задачного підходу в технології контекстного навчання майбутнього педагога.....	51
<i>Зайка Л. А.</i> Використання технології імітаційного моделювання у формуванні професійних компетенцій при компетентнісному підході у військовій освіті.....	57
<i>Каленський А. А.</i> Теоретичні методи дослідження розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін.....	63
<i>Кондрацька Л. В.</i> Вплив модальностей на засвоєння навчального матеріалу учнями початкових класів в умовах меритократичної освіти.....	68
<i>Корчевська О. К., Романюк І. М.</i> Ресоціалізація неповнолітніх, звільнених від покарання з випробуванням.....	74
<i>Красильник Ю. С.</i> Теоретико-методичні аспекти проектування інноваційного освітнього середовища вищого педагогічного навчального закладу.....	78
<i>Лузан П. Г.</i> Історико-педагогічний аналіз систем професійної підготовки кваліфікованих робітників.....	84
<i>Лук'янець Г. І.</i> Використання групової взаємодії та інноваційних технологій у підготовці маркетологів.....	92
<i>Максимова К. В.</i> Використання дидактичних ігор при викладанні дисципліни «міжнародні фінанси» англійською мовою.....	98
<i>Малихіна С. В.</i> Змістово-процесуальна структура дидактичної інтенсифікації навчальної діяльності студентів.....	103
<i>Манченко О. В., Головченко О. І., Зайка Л. А.</i> Аспекти становлення фармацевтичної освіти в Україні та її розвиток в руслі нового законодавства.....	109
<i>Мозальов В. Є.</i> Забезпечення якості підготовки військових фахівців в умовах реформування системи освіти.....	117
<i>Моїсєєв С. О.</i> Система післядипломної педагогічної освіти у вимірах розвитку самопрезентаційної компетентності вчителів фізичної культури.....	123
<i>Опанасенко О. В.</i> Сучасний стан підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з молоддю сільської місцевості.....	129
<i>Петрачков О. В.</i> Фізична підготовка, як фактор прискореної адаптації військовослужбовців до бойової діяльності в умовах жаркого клімату.....	135
<i>Плохенко Д. В.</i> Класифікація основних видів моделювання в процесі навчальної діяльності.....	139
<i>Потапчук О. І.</i> Визначення готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності.....	144
<i>Прищепя О. С., Романюк І. М.</i> Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми проблемних сімей в дошкільних закладах освіти.....	150
<i>Родіков В. Г.</i> Спрямування проведення занять на реальні умови майбутньої професійної діяльності сапера.....	155
<i>Рожнатовський Б. М.</i> Деякі аспекти використання сугестопедичного методу активізації навчально-виховного процесу.....	161
<i>Романюк І. М.</i> Показники та рівні сформованості фахової компетентності офіцерів органів по роботі з особовим складом Збройних Сил України.....	167
<i>Саєнко Т. В.</i> Теоретико-методологічні засади екологічної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.....	173
<i>Сидорко В. П.</i> Етапи формування у студентів міжпредметних зв'язків.....	177
<i>Тарасюк В.</i> Застосування загальнодидактичних і спеціальних принципів у процесі створення мультимедійних курсів з електротехнічних дисциплін.....	184
<i>Тверезовська Н. Т.</i> Інноваційні процеси в освіті як об'єкт управління.....	189
<i>Тверезовська О. В., Тверезовська Н. Т.</i> Програмно-цільовий підхід в організації процесу розробки і реалізації інновацій.....	196
<i>Терентьєва Н. О.</i> Моделювання освітньої та професійної підготовки магістрантів спеціальності педагогіка вищої школи.....	202

<i>Тогочинський О. М.</i> Технологія формування соціальної компетентності у слухачів вищих навчальних закладів МВС України.....	208
<i>Федоренко О. І.</i> Використання мультимедійних засобів навчання у процесі підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності.....	214
<i>Федорук О. М.</i> Здоров'язбереження як об'єкт наукового дослідження.....	219
<i>Франко Ю. П.</i> Викладання інформатики в умовах організації багаторівневої освіти та підготовки висококваліфікованого фахівця.....	224
<i>Фруктова Я. С.</i> Теорії смислопродукування як компонент змісту професійної підготовки фахівців з журналістики та інформації: теоретико-методологічний аспект.....	231
<i>Чайка І. А.</i> Удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога засобами інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.....	237
<i>Яковлева В. А.</i> Деякі методичні аспекти виробничої (комплексної з фаху) практики.....	244

Питання психології

<i>Алексєва Т. В.</i> Міра відповідальності особистості: теоретико-методологічний аналіз проблеми.....	249
<i>Алещенко В. І.</i> Психолого-педагогічний зміст процесу формування авторитету офіцерів Збройних Сил України.....	255
<i>Андрусишин Ю. І.</i> Структурно-функціональна модель розвитку емоційно-вольової стійкості правоохоронців.....	262
<i>Білан І. П.</i> Професійний психологічний відбір в системі психофізіологічного забезпечення льотчиків.....	268
<i>Бужинська С. М.</i> Розвиток модально-специфічної пам'яті як чинник успішної пізнавальної активності молодшого школяра.....	273
<i>Войтюк О. А., Ваколюк Т. В., Балендр А. В.</i> Активне слухання як ефективна стратегія навчання іноземної мови під час підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.....	282
<i>Дубяга А. А.</i> Використання копінг-стратегій військовослужбовцями Національної гвардії України.....	289
<i>Іванова Н. Г.</i> Формування психологічної готовності правоохоронців до діяльності в екстремальних умовах.....	294
<i>Іванова О. А.</i> Механізми регуляції поведінки жінок-військовослужбовців.....	300
<i>Котляр Ю. В.</i> Удосконалення психодіагностичної методики FPI для використання в системі МВС.....	306
<i>Левицька І. М.</i> Маніпуляція у міжособистісній взаємодії: поняття та зміст.....	312
<i>Макарова О. П.</i> Розвиток професійної ідентичності майбутніх правоохоронців шляхом соціально психологічного тренінгу.....	317
<i>Маслюк А. М.</i> Психологічні особливості сприйняття студентами травмуючих подій в сучасній Україні... ..	322
<i>Мельников О. Г., Мельник Я. І.</i> Феноменологія, форми, види та особливості девіантної поведінки військовослужбовців.....	328
<i>Мілорадова Н. Э., Попова Г. В.</i> Особливості проведення психологічного де брифінгу із застосуванням мак (метафоричних асоціативних карт) з представниками силових структур після кризисної ситуації.....	334
<i>Мостова Т. Д.</i> Феноменологія «синдрому відчуження хвороби» при алкоголізмі та наркоманії: психологічні складові.....	341
<i>Приходько І. І.</i> Особливості мотиваційно-вольового компонента психологічної безпеки особистості у військовослужбовців з різними соціально-професійним статусом.....	345
<i>Сахнік О. В.</i> Психологічні аспекти дослідження готовності молодих пенітенціаристів до успішної професійної самореалізації.....	351
<i>Смірнова О. М.</i> Сучасний стан та проблеми гендерної рівності в діяльності органів внутрішніх справ України.....	356
<i>Стасюк В. В., Олійник Л. В.</i> Активізація навчально-пізнавальної діяльності магістрів військово-соціального управління на заняттях з військово-спеціальних дисциплін.....	361
<i>Чекуласв М. А., Барко В. І.</i> Психологічні засади тренінгу розвитку управлінських здібностей керівників органів внутрішніх справ.....	367
<i>Шаріпова Д. С.</i> Проблема психічної ригідності у наукових дослідженнях.....	374
<i>Щербакова О. О.</i> Гендерні особливості психологічної готовності до школи академічно здібних та обдарованих дітей.....	379
<i>Юр'єва Н. В.</i> Особливості стресостійкості військовослужбовців підрозділів з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних.....	385

Соціально - правові питання

<i>Даценко О. П., Костенко Ю. І., Столбов В. В.</i> Актуальні питання комплектування збройних сил України якісним персоналом під час проведення заходів їх оптимізації та реформування в сучасних умовах.....	393
<i>Жаховський В. О., Лівінський В. Г.</i> Воєнно-медична доктрина України: її місце серед нормативно-правових актів держави та роль у формуванні системи медичного забезпечення військовослужбовців і цивільного населення у воєнний час.....	397
ДО ВІДОМА АВТОРІВ.....	404

CONTENTS

Issues of pedagogy

<i>Bodnaruk I.</i> Pedagogichni minds vprovadzhennya akmeologichnogo pidhodu have process pidgotovki maybutnih sotsialnih pratsivnikiv to profesiynoi diyalnosti.....	7
<i>Brizhata Y.</i> Military vocational training of future officers: the willingness to professionalism.....	13
<i>Valko K. R., Romanyuk I. M.</i> Some aspects of the educational work of improving the social teacher.....	18
<i>Vitchenko A. O., Svnarchuk L. M.</i> Special formation of professional competence of masters for military management.....	24
<i>Gapeeva O., Plazova T.</i> Military education in the armed forces of the republic of Moldova and Transnistrian Moldova: history and present.....	28
<i>Garkavtsev Y.</i> Social and psychological climate in the cadet's team as a condition of their formation professional reliability.....	34
<i>Goncharenko I. F.</i> Model's features of development of professional competence of research and teaching staff of military-medical education.....	39
<i>Dyachenk Y. V., Romanyuk I. M.</i> Features of social and pedagogical work with gifted children.....	46
<i>Zhelanova V. V.</i> Using technology task approach in contextual learning.....	51
<i>Zaika L.</i> Simulation technology in formation of professional competence during competency approach in military education.....	57
<i>Kalenskyi A.</i> Theoretical methods of research of the development of professional-pedagogical ethics of special subject future teachers.....	63
<i>Kondratska L. V.</i> Impact of modalities on mastering the curriculum by primary school pupils under conditions of meritocratic education.....	68
<i>Korchevskaya O. K., Romanyuk I. M.</i> Re-socialization of children who have not attained the age of maturity, released from punishment with test.....	74
<i>Krasilnik Y.</i> Theoretical and methodological aspects of innovative design educational environment of a higher educational institution.....	78
<i>Luzan P. G.</i> Historical and pedagogical analysis of the systems of professional preparation of skilled workers...	84
<i>Lukyants G.</i> Use group interaction and innovative technologies in preparation marketers.....	92
<i>Maksymova K. V.</i> The usage of didactic games in the studying of the discipline of "international finance" in the English language.....	98
<i>Malykhina S. V.</i> Content-and-procedural structure of the didactic intensification of students' educational activities.....	103
<i>Manchenko O., Holovchenko O., Zaika L.</i> Aspects of pharmaceutical education in Ukraine. formation and development in the course of new legislation.....	109
<i>Mozalov V. E.</i> Ensuring the quality of military specialists training according to education system reforms.....	117
<i>Moiseev S. O.</i> System of postgraduate pedagogical education in measuring of development of self-presentational competence of teachers o physical training.....	123
<i>Opanasenko O.</i> Current status of preparation future social teachers for work with young people rural.....	129
<i>Petrachkov O. V.</i> Physical conditioning as an combat activity accelerated adaptation factor in hot climate conditions.....	135
<i>Plokhenko D.</i> Classification of the main types of modeling during training activities.....	139
<i>Potapchuk O.</i> Determination of readiness future engineers-teachers to the profession.....	144
<i>Prishepa O. S., Romanyuk I. M.</i> Features of social and pedagogical work with children of problem families in preschool educational institutions.....	150
<i>Rodikov V. G.</i> Substantial terms of domineer professional skills training in future.....	155
<i>Rozhnatovskiy B. M.,</i> Some aspects of the use of the suhestopedical method to enhance the educational process....	161
<i>Romanyuk I. M.</i> Indicators and levels of formation of professional competence of officers of bodies to work with the personnel of the armed forces of Ukraine.....	167
<i>Sayenko T. V.</i> Theoretical and methodological basis of environmental training in higher education institutions...	173
<i>Sydorko V.</i> Stage structure realization of intersubject communications.....	177
<i>Tarasyuk V.</i> Application and special general didactic principles in creating multimedia courses on electrical disciplines.....	184
<i>Tverezovska N.</i> Innovative processes in education as a control object.....	189
<i>Tverezovska O., Tverezovska N.</i> Program approach in organizing the process of development and implementation innovation.....	196
<i>Terentieva N. O.,</i> Modeling of education and training undergraduates' of specialty higher education pedagogy...	202
<i>Tohochynskyy O. M.</i> Technology of forming social competence of students in higher educational institutions of the ministry of internal affairs of Ukraine.....	208
<i>Fedorenko E. I.</i> The use of multimedia means of learning in the professional training process of future police officers.....	214
<i>Fedoruk O.</i> Health keeping as an object of a scientific research.....	219
<i>Franko Yu. P.</i> Teaching science in the organization multilevel education and training of highly qualified specialists. the paper analyzes the main approaches and methods of teaching science features	224

<i>Fruktova Y. S.</i> Production of means theory as a component of content of professional training of specialist in journalism and informational technologies: theoretical and methodological aspects.....	231
<i>Chaika I.</i> The improvement of professional training of a future teacher by means of informational and educational environment of higher educational establishment.....	237
<i>Yakovleva V. A.</i> Some methodological aspects of the production (in combination with specialty) practice.....	244

Issues of psychology

<i>Alekseyeva T.</i> The measure of personal responsibility: theoretical and methodological analysis of the problem.	249
<i>Aleschenko V.</i> Psychological-pedagogical content of the process of formation of the authority of the officers of the armed forces of Ukraine.....	255
<i>Andrusyshyn Y. I.</i> Structural-functional model of the law officers' emotional-volitional stability development....	262
<i>Bilan I.</i> Professional psychological selection in a system of psychophysiological security.....	268
<i>Buzhinskaya S. N.</i> Development of modal and specific memory as a factor in successful cognitive activity of primary school children.....	273
<i>Voitiuk O. A., Vakoliuk T. V., Balendr A. V.</i> Active listening as an effective strategy of the foreign language teaching during the future borderguard-officers training.....	282
<i>Dubyaga A.</i> Use coping-strategy military personnel of national guard of Ukraine.....	289
<i>Ivanova N. H.</i> Formation of the law officers' psychological readiness to the activity in extreme conditions.....	294
<i>Ivanova O. A.</i> Mechanisms of regulation of behavior of female soldiers.....	300
<i>Kotlyar Y.</i> Udoshkonalennya psihodiagnostichnoi methods for FPI vikoristannya in sistemi MVS.....	306
<i>Levitska I. M.</i> Manipulation in interpersonal interaction: concept and content.....	312
<i>Makarova O. P.</i> Development of professional identity of future pravoohorontsiv by the way of the socially psychological training.....	317
<i>Maslyuk A. N.</i> Psychological features of students perception traumatic event in modern Ukraine.....	322
<i>Melnikov A. G., Melnik Y. I.</i> Phenomenology, forms, types and features of deviant behavior servicemen.....	328
<i>Miloradova N., Popova G.</i> The features of the psychological debriefing with the appliance of the metaphoric associative cards.....	334
<i>Mostova T. D.</i> Phenomenology of «exclusion illness syndrome» in alcoholism and drug abuse: psychological aspects.....	341
<i>Prikhodko I. I.</i> Features of motivational and volitional component of person psychological safety of military personnel with different social and professional status.....	345
<i>Sakhnik O. V.</i> Psychological aspects of investigation of young penal officers' readiness for successful professional self-realization.....	351
<i>Smirnova O.</i> Current status and problems of gender equality in the activities of the Ukraine police.....	356
<i>Stasyk V. V., Oleinik L. V.</i> The activating of educational-cognitive activity of military and social management masters on special military subjects lessons.....	361
<i>Chekulaev M. A., Barko V. I.</i> Psychological basics of managerial' capabilities development training for leaders of organs of internal affairs.....	367
<i>Sharipova D. S.</i> Problem of mental rigidity in scientific researches.....	374
<i>Shcherbakova O. O.</i> Gender peculiarities of psychological readiness for school of academically capable and gifted children.....	379
<i>Yurieva N. V.</i> Stress resistant features of servicemen of the national guard units of escorting, extradition and protection of people under the jurisdiction.....	385

Social and legal issues

<i>Dazenko O. P., Kosmenko Yu. I., Stolbov V. V.</i> Key aspects of manning the armed forces of Ukraine qualitative personnel during the optimization actions and reforming in modern conditions.....	393
<i>Zhakhovsky V., Livinsky V.</i> Military-medical doctrine of Ukraine: her place among the normatively-legal acts of the state and role in forming of the system of the medical providing of servicemen and citizenry in a war-time.....	397
INFORMATION FOR AUTHORS	404

*Желанова В. В., доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії педагогіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)*

ВИКОРИСТАННЯ ЗАДАЧНОГО ПІДХОДУ В ТЕХНОЛОГІЇ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У представленій статті розкрито сутність задачного підходу й обґрунтовано доцільність його впровадження в технології контекстного навчання. Подано дефініційний аналіз понять „задача”, „педагогічна задача”, „педагогічна ситуація”. Уведено та обґрунтовано поняття педагогічної задачі контекстної спрямованості. Виокремлено її типи, а саме: мотиваційні, рефлексивно-аналітичні, задачі смислової та суб'єктної спрямованості. Розглянуто механізм розв'язання даних задач, що представлений діагностико-аналітичною, конструктивною, виконавською фазами. Запропоновано алгоритм аналізу педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості.

Ключові слова: задачний підхід, задача, педагогічна задача, педагогічна задача контекстної спрямованості, педагогічна ситуація, технологія контекстного навчання.

В представленной статье раскрыты сущность, характерные особенности задачного подхода и обоснована целесообразность его внедрения в технологии контекстного обучения. Подано дефиниционный анализ понятий „задача”, „педагогическая задача”, „педагогическая ситуация”. Введено и обосновано понятие педагогической задачи контекстной ориентации. Выделены ее типы, а именно: мотивационные, рефлексивно-аналитические, задачи смысловой и субъектной направленности. Рассмотрен механизм решения данных задач, представленный диагностико-аналитической, конструктивной, исполнительской фазами. Предложен алгоритм анализа педагогических ситуаций и решения педагогических задач контекстной направленности.

Ключевые слова: задачный подход, задача, педагогическая задача, педагогическая задача контекстной ориентации, педагогическая ситуация, технология контекстного обучения.

Постановка проблеми. Реалізація задачного підходу є одним з провідних напрямів сучасної вищої педагогічної освіти. На думку широкого кола дослідників (О. Дубасенюк, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, М. Левіна, О. Матвієнко, Л. Мільто, В. Сластьонін, Л. Спірін та ін.), цілеспрямоване включення задач у процес фахової підготовки майбутніх учителів сприяє формуванню мотивації, смислів, педагогічного мислення, суб'єктної професійної позиції, оволодінню педагогічними вміннями та навичками, зв'язку теорії з практикою. Зазначимо, що ця позиція уявляється нам абсолютно доцільною, оскільки в наукових дослідженнях з психології обґрунтовано положення про те, що практично вся навчальна діяльність представлена як система навчальних задач (Г. Балл, В. Давидов, Д. Ельконін). Цей підхід підтримують і відомі педагоги та акмеологи, які доводять, що професійна діяльність учителя є процесом розв'язання безлічі різних за складністю й предметним змістом педагогічних задач, сукупність яких формує компоненти педагогічної діяльності, а саме: гностичний, проектувально-конструктивний, організаторський, комунікативний (А. Деркач, Н. Кузьміна, Ю. Куллоткін,

Г. Сухобська, В. Сластьонін та ін.). Найбільш доцільною щодо впровадження задачного підходу, на нашу думку, є технологія контекстного навчання. Оскільки проблемна ситуація у всій її предметній та соціальній різноманітності й суперечності є провідною одиницею цієї освітньої системи (А. Вербицький).

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження різних аспектів задачного підходу представлено такими науковими напрямами: обґрунтування загальнотеоретичних положень задачного підходу (Г. Балл, А. Єсаулов, В. Загвязинський, Л. Фрідман); дослідження задач як наукового феномену в працях відомих психологів (Г. Балл, В. Давидов, Г. Костюк, О. Леонтьєв, А. Маркова, В. Моляко, Л. Фрідман та ін.) і педагогів (В. Беспалько, П. Ерднієв, В. Красвський, О. Уман, А. Усова та ін.); доведення доцільності включення задач у процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів (О. Дубасенюк, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, Л. Спірін, Л. Фрумкін та ін.); розробка провідних положень теорії та практики розв'язання педагогічних задач (Н. Бордовська, Н. Кузьміна, Ю. Куллоткін, В. Сластьонін, Л. Спірін, Г. Сухобська);

дослідження задач як засобу розвитку професійно значущих якостей майбутніх учителів (К. Журавльова, Н. Касперович, О. Полякова, С. Шоленкова). Технологія контекстного навчання обґрунтована в дослідженнях А. Вербицького. Низка досліджень спрямована на розкриття провідних організаційних форм технології контекстного навчання, а саме: лекцій контекстного типу (Н. Борисова, А. Вербицький); ділової гри як форми контекстного навчання (О. Андреева, А. Вербицький); віртуальних стендових лабораторних робіт як інноваційної форми контекстного навчання (К. Гамбург). Проте при такій зацікавленості „задачною” проблематикою, а також різними аспектами технології контекстного навчання, питання щодо впровадження педагогічних задач у технологію контекстного навчання залишається поза увагою науковців.

Метою статті є висвітлення положень задачного підходу у форматі їх реалізації в технології контекстного навчання.

Виклад основного матеріалу. Огляд наукових праць зазначених вище науковців дає підґрунтя стверджувати, що сутність *задачного підходу* до організації навчання полягає в тому, щоб побудувати навчальне пізнання як систему задач та розробити алгоритми їх розв'язання, які допоможуть студентам усвідомити проблемність певних ситуацій, знайти форми та методи їх аналізу та розв'язання.

Задачне навчання має певні *характерні особливості*. Наведемо варіант їх констатації, поданий В. Козаковим: 1) задача – це задана у визначених умовах мета діяльності, яка має бути досягнута; 2) обов'язковою структурою задачі є: вимога (мета), умови (відоме) та бажане (невідоме), що сформульовано в запитанні; 3) до кожної дисципліни має бути розроблено комплекс (систему) типових задач; 4) у системі типових задач з дисципліни повинні бути задачі, орієнтовані і на формування вмінь, знань та навичок, і на формування самостійності; 5) кожна задача повинна мати ознаки ясності та розуміння мети, що, у першу чергу, вимагає професійної орієнтації задач і необхідності проектування засвоєння вмінь, які характерні для майбутньої професійної діяльності; 6) система задач повинна охоплювати весь діапазон складності: від загальнодоступних до задач підвищеної складності; 7) для

реалізації задачного навчання студенти повинні бути забезпечені необхідними інформаційно-методичними матеріалами [2, с. 69 – 71].

Ми поділяємо наукові позиції щодо обґрунтування педагогічного потенціалу задачного підходу, а саме: можливостей у формуванні професійно-особистісних якостей (Л. Кондрашова); у забезпеченні активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів (А. Есаулов); у стимулюванні навчально-дослідницької діяльності майбутніх фахівців (М. Левіна); у формуванні самостійності майбутніх учителів початкових класів як спонуки студента до саморозвитку, самовдосконалення (Л. Спірін) і доводимо доцільність його використання в авторській технології контекстного навчання, що спрямована на формування сукупності рефлексивних конструктів майбутніх педагогів.

Отже, на підставі викладеного вище й ураховуючи, що певний науковий підхід узаasadнюється на кількох провідних для нього категоріях, визначимося з основними феноменами задачного підходу, а саме: „задача”, „педагогічна задача”, „педагогічна ситуація”.

Поняття „задача” є міждисциплінарним і досліджується в точних науках (математиці, фізиці), а також у педагогіці та психології. Відомі такі її визначення, як-от: мета, що дається в певних умовах (О. Леонт'єв); мовне формулювання проблеми (С. Рубінштейн); моделі проблемної ситуації (Л. Фрідман).

Існують й більш поширені дефініції задачі як системи, обов'язковими компонентами якої є предмет задачі, що знаходиться в початковому стані, та модель стану предмета задачі, що потребується (Г. Балл); як інформаційної системи, що включає узгоджені елементи, тим самим викликаючи потребу перебудови та узгодження (А. Есаулов); як результату усвідомлення суб'єктом мети, умов, проблеми діяльності (Л. Спірін).

Нам імпонують підходи, у яких простежуються зв'язки задачі з проблемною ситуацією. Відповідно до цього ми розуміємо *задачу* як модель проблемної ситуації, елементи якої потребують узгодження.

Щодо *типології задач* як психолого-педагогічного феномену існують *педагогічні*

(Н. Кузьміна, Л. Мільто, В. Сластьонін), *дидактичні* (О. Дубасенюк, Т. Максаєва), *методичні* (Л. Коваль, Н. Глузман), *дидактико-методичні* (О. Маляренко, Н. Черв'якова), *акмеологічні* (І. Бодрова, А. Деркач) задачі.

Отже, підкреслимо, що ґрунтовним для нас є поняття *педагогічна задача*. Відомий акмеолог Н. Кузьміна визначає її як „усвідомлювану педагогом проблемну ситуацію, що пов'язана з необхідністю переведу тих, хто навчається, з одного рівня вихованості, освіченості (стан А) найбільш оптимальним шляхом, що веде до мети, в інший стан (стан Б)” [4, с. 27]. Авторка наголошує на тому, що „задача вважається педагогічною за наявності трьох обов'язкових умов, а саме: 1) у процесі педагогічної діяльності виникають певні ускладнення, подолання яких здійснюється кількома способами; 2) висувається вимога знаходження оптимального способу досягнення бажаного результату та з множин рішень обирається одне, яке слугує критерієм; 3) має місце система обмежень під час переходу „від одного стану до іншого” [3, с. 54].

Л. Спірін розглядає *педагогічну задачу* як результат усвідомлення суб'єктом педагогічної діяльності цілей навчально-виховної роботи, комплексу умов, за яких вона здійснюється. Одночасно це й результат усвідомлення суперечностей між відомою метою роботи та невідомими шляхами досягнення цієї мети [9, с. 43]. Ю. Кулюткін та Г. Сухобська називають *педагогічною задачею* модель проблемної ситуації, що містить у собі вимогу „зняти неузгодженість” й знайти засіб виходу зі створеного положення [7].

Отже, незважаючи на розмаїття зазначених дослідницьких поглядів, усі вони так чи так пов'язані з певними атрибутивними характеристиками, задачі, зокрема педагогічної задачі, якими є: *предмет, проблемна ситуація, неузгодженість певних елементів, модель результату*.

Слід також звернути увагу, що в наведених вище визначеннях для нас вагомими є такі положення, як-от: 1) задача є системним явищем, що виникає в діяльності; вона розгортається в певних умовах, тобто на фоні проблемної ситуації, що є основою змісту контекстного навчання; 2) важливою

ознакою задачі є наявність неузгодженості, протиріччя; 3) вона передбачає суб'єктне усвідомлення, тобто, з одного боку, включається механізм рефлексії, а з іншого – антиципація, які є провідними механізмами контекстного навчання.

З огляду на сказане вище, доходимо висновку, що *педагогічна задача* є окремим випадком задачі, тобто, вони співвідносяться як рід та вид. Проте педагогічні задачі мають свої особливості, що пов'язані з їх спрямованістю на відбиття педагогічної реальності. Як доводить І. Зимня, педагогічна задача відрізняється від будь-яких інших тим, що її вимоги й умови не задаються в готовому вигляді, що вона не має однозначного вирішення й за суттю своєю творча [1].

Щодо *класифікації педагогічних задач*, то їх існує досить велика кількість (В. Беспалько, Н. Бордовська та А. Реан, В. Ковальчук, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін й Г. Сухобська, В. Сластьонін, Л. Спірін). Наведемо деякі з них. Зокрема, Л. Спірін поділяє всі задачі, „які доводиться розв'язувати вчителю в повсякденному житті”, на *стратегічні, тактичні й оперативні*, причому останні він класифікує за структурою етапів циклу педагогічного управління, а саме: задачі етапу педагогічного діагностування, задачі етапу педагогічного цілепокладання, задачі етапу педагогічного планування, задачі етапу практичного здійснення запланованих дій, задачі аналізу результатів виконаної роботи [9, с. 36]. При цьому *стратегічні задачі* мають на меті суттєву зміну об'єкта. *Тактичні задачі* спрямовані на реалізацію стратегічної задачі відповідно до плану її вирішення. Вони передбачають формування необхідних якостей особистості. *Оперативні задачі* є елементами розв'язання тактичних і стратегічних задач. Їх мета спрямувати окремі дії й вчинки в певне русло (Л. Мільто) [6, с. 43].

Ю. Кулюткін, Г. Сухобська виокремлюють *аналітичні задачі*, спрямовані на формування вмінь аналізувати й оцінювати педагогічні ситуації; *проективні*, метою яких є формування вміння самостійно розробляти засоби розв'язання вже поставленої задачі; *ігрові* (задачі, що моделюють процес взаємодії вчителя та учнів) [7, с. 43].

Наше трактування педагогічної задачі пов'язане з визначенням її як моделі усвідомленої проблемної ситуації, узгодження якої відбувається в процесі моделювання контексту майбутньої професії. У представленому дослідженні ми вводимо та обґрунтовуємо поняття педагогічної задачі контекстної спрямованості, у якій засобами моделювання предметного та соціального контексту відтворюється зміст майбутньої професійної діяльності та здійснюється загальний і професійний розвиток особистості майбутнього фахівця. Мета задач контекстного типу співвідноситься з провідною метою розробленої нами технології контекстного навчання, що полягає у формуванні сукупності рефлексивних конструктів.

Відповідно до цієї мети ми виокремлюємо такі типи задач контекстної спрямованості, як-от: мотиваційні задачі, що виконують спонукальну функцію; рефлексивно-аналітичні задачі, що спрямовані на формування контекстної рефлексії студентів; задачі смислової спрямованості, що сприяють професійному смислоутворенню та дозволяють студентів здійснити смисловий вибір; задачі суб'єктної спрямованості, що створюють умови для реалізації професійної суб'єктності.

Відмітимо, що вище ми вже звертали увагу на підходи щодо зв'язку задачі із ситуацією. Проте вважаємо за необхідне підкреслити такий принциповий момент, що, з одного боку, усвідомлення цього зв'язку є певною суб'єктивною науковою позицією, але зв'язок задачі та ситуації є і об'єктивним явищем, оскільки задачі не виникають мимоволі, за суб'єктивним бажанням людини. Вони виникають у діяльності, мета якої досягається завжди в певних умовах, сукупність яких утворює певну ситуацію діяльності. При цьому, якщо на шляху до досягнення цілей відбувається стикання з тими або тими ускладненнями, то виникає ситуація, яку в педагогіці прийнято називати проблемною. *Проблемна ситуація* – це ситуація „розладу” між цілями й можливостями їх досягнення (А. Матюшкін) [5, с. 32].

Це визначення дає підставу вважати, що формулювання задачі відбувається в результаті аналізу, вивчення конкретних умов взаємодії суб'єктів у відповідній

ситуації. Тобто ситуація нібито „первинна” по відношенню до задачі. Ситуація є об'єктивним станом педагогічної системи в певний період часу (Л. Спірін) [9].

Беручи до уваги зазначені позиції, уявляється можливим виокремити такі змістовні характеристики проблемної ситуації: 1) вона відбиває певний стан педагогічної системи; 2) є сукупністю певних умов та обставин, що потребують рефлексивно-аналітичного осмислення; 3) педагогічна ситуація завжди проблемна за своєю суттю; 4) вона є основою для виникнення педагогічної задачі, що потребує розв'язання.

Ми репрезентуємо аналіз педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач як самостійні форми організації контекстного навчання, хоча можливе їх використання в якості методів навчання.

Аналіз ситуацій, або кейс-метод (*case-study*). Кейс (від англ. *case* – „випадок”) – це опис реальної ділової ситуації, що містить супутні цій ситуації факти, думки, судження, на які спираються при вирішенні поставленої проблеми. В основі кейса завжди лежить якась складна, суперечлива ситуація, проблема, що відбулася в дійсності або здатна виникнути за певних обставин. Тобто сутність цього методу полягає в тому, що навчальний матеріал подається у вигляді проблеми, а знання здобуваються в процесі дослідницької діяльності.

Розглядаючи цей метод з погляду технології контекстного навчання, відзначимо, що наявність реальної виробничої ситуації створює і предметний виробничо-технологічний контекст, і соціально-особистісний контекст майбутньої професії. Тут можна говорити про моделювання, яке майже точно відтворює вихідну систему-прототип. Аналізована ситуація в *case-study* – це реальний випадок з виробничої практики, а не умовне навчальне завдання. У форматі проблеми нашого дослідження ми загострюємо увагу саме на рефлексивному осмисленні ситуації, оскільки саме це сприяє ототожненню, ідентифікації себе з майбутньою професією. Загалом цей метод використовується у форматі квазіпрофесійної діяльності студентів, навчальною за формою й професійною за змістом. Отже, у межах технології контекстного навчання аналіз педагогічних ситуацій ми використовуємо і

як *самостійну форму контекстного навчання*, і як *підґрунтя розгортання педагогічної задачі*, і як *метод навчання*.

Щодо механізму *розв'язання педагогічних задач*, ми розуміємо *розв'язання педагогічної задачі контекстної спрямованості* як процес усвідомлення певної проблеми, що пов'язана з майбутньою професійною діяльністю, побудови гіпотези, її розв'язання та практичної реалізації запланованого рішення на підставі рефлексивно-аналітичного розгляду ситуації, на фоні якої розгорталася задача.

У психолого-педагогічній науці існує певний досвід схематизації та алгоритмізації процесу розв'язання педагогічних задач (І. Зязюн, Л. Кондрашова, О. Семенова, Л. Спірін, М. Степинський, М. Фрумкін, А. Чернишов, В. Якунін). Наприклад, технологія розв'язання педагогічних задач представлена відомим вітчизняним науковцем І. Зязюном у вигляді такої послідовності дій педагога: 1) аналіз ситуації в цілісному процесі педагогічної діяльності; 2) усвідомлення проблеми й формування задачі, завершення процесу аналізу умов ситуації; 3) розробка проекту рішення – конструювання розв'язання ситуації з різними варіантами розгортання подій; 4) практична реалізація запланованого рішення; 5) аналіз результату: порівняння наслідків розв'язання задачі з поставленими завданнями [8, с. 39 – 40].

Тобто, як бачимо, розв'язання педагогічних задач є складним процесуальним циклом. Щодо розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості нами виокремлено такі взаємозв'язані та взаємозумовлені *фази та етапи*, а саме: 1) *діагностико-аналітична фаза*, що включає *аналітичний етап*, який починається з аналізу й оцінки ситуації, що склалася, і закінчується формулюванням самого завдання, що підлягає розв'язанню; 2) *конструктивна фаза*, що об'єднує *етап планування й конструювання*, де висуваються гіпотези рішення, конкретні способи рішення вже поставленої задачі, розробляється „проект” рішення; 3) *виконавська фаза*, що пов'язана з реалізацією задуму, з практичним утіленням розробленого „проекту”.

Отже, *розв'язання педагогічних задач* є складним, багатоаспектним, творчим процесом, який неможливо повністю схематизувати. Але дії та операції, пов'язані з

рефлексивно-аналітичною діяльністю, які ми можемо формально уявити, уважаємо доцільним надати в розробленому нами *алгоритмі розв'язання педагогічних задач*, що представлений такою логікою дій, як-от:

1. *Характеристика педагогічної системи*: умови та обставини, за яких відбувається дія (у класі, на шкільному подвір'ї, у сім'ї); тип педагогічної ситуації (шкільна, сімейна, змішаного характеру); її структура (підсистеми, що її складають: „учитель – учень”, „учитель – учні”, „учень – учень”, „учень – учні”, „батьки – дитина”, „учитель – батьки”); рівень розвитку педагогічної системи (позитивний чи негативний виховний вплив особистості вчителя, батьків, дитячого колективу).

2. *З'ясування об'єктів та суб'єктів навчально-виховного процесу, їх психолого-педагогічна характеристика*: позиції учасників ситуації відносно тих, на кого спрямований педагогічний вплив); характеристика індивідуально-особистісних якостей об'єктів та суб'єктів (професійно-особистісні якості вчителя: цілі, мотиви його поведінки, професійні знання, уміння; вікові та індивідуальні якості учнів; особистісні якості батьків, стиль сімейного виховання).

3. *Характеристика взаємин учасників ситуації*: стиль педагогічного спілкування вчителя з дітьми (авторитарний, демократичний, ліберальний); характеристика міжособистісних взаємин у дитячому колективі; особливості взаємодії вчителя з колективом учнів; стиль виховання у родині.

4. *Визначення протиріч, формулювання проблеми*: причини того, що відбувається, що ускладнює ситуацію.

5. *Формулювання педагогічної задачі*, що містить елементи цілепокладання, конкретизації завдання, яке необхідно розв'язати.

6. *Проектування рішення*, що пов'язане з висуненням гіпотез, з визначенням загальної стратегії розв'язання задачі.

7. *Конструювання*, що передбачає операції з конструювання всіх компонентів педагогічного процесу відповідно до мети задачі.

8. *Аналіз та рефлексія результатів розв'язання задачі*, що містить порівняння наслідків розв'язання з поставленими цілями, а також усвідомлення своєї участі в процесі, своєї позиції щодо цього.

Наголосимо, що цей алгоритм дає змогу майбутньому вчителю початкових класів усвідомити загальну логіку „прочитання” ситуації, а також поетапного, покрокового розв’язання педагогічної задачі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, запровадження задачного підходу є одним з пріоритетних напрямів модернізації вищої освіти в Україні. Найбільш доцільною щодо його практичної реалізації є технологія контекстного навчання. При цьому провідні ідеї задачного підходу, а також контекстного навчання синтезуються у педагогічних задачах контекстної спрямованості, які містять

вагомий потенціал щодо формування рефлексивної компетентності, а також мотиваційної, смислової сфери, професійної суб’єктності майбутнього педагога засобом моделювання у навчальному процесі контексту майбутньої професії. У межах представленої статті ми не мали можливості розглянути всі аспекти зазначеної проблеми. Подальшого вивчення потребує питання щодо використання певних типів педагогічних задач контекстної спрямованості відповідно етапам технології контекстного навчання, що збігаються з логікою руху діяльності студентів у технології контекстного навчання.

Література

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учеб. пособие для вузов / И. А. Зимняя. – Ростов н/Д. : Феникс, 1977. – 477 с.
2. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и её информационно-методическое обеспечение / В. А. Козаков. – Киев : Выш. шк., 1990. – 248 с.
3. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М.: Выш. шк., 1990. – 119 с.
4. Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования / Н. В. Кузьмина. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1992. – 126 с.
5. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении : науч. изд. / А. М. Матюшкин. – М. : Педагогика, 1972. – 208 с.
6. Мільто Л. О. Методика розв’язання педагогічних задач / Л. О. Мільто. – Суми : Вид.-вироб. підприємство „Мрія ЛТД”, 2000. – 132 с.
7. Моделирование педагогических ситуаций: проблемы повышения качества и эффективности общепедагогической подготовки учителя / Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской, Я. И. Петров и др. / под ред. Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской. – М. : Педагогика, 1981. – 120 с.
8. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.
9. Спирин Л. Ф. Теория и технология решения педагогических задач: (развивающее профессионально-педагогическое обучение и самообразование) / Л. Ф. Спирин ; ред. П. И. Пидкасистый. – М. : Рос. пед. агентство, 1997. – 173 с.

Zhelanova V. V., doctoral candidate of pedagogy, associate professor

USING TECHNOLOGY TASK APPROACH IN CONTEXTUAL LEARNING

In the present article deals with the nature, characteristics of task approach and the expediency of its implementation in the context of technology training future teachers. Posted Definitional analysis concepts „problem”, „pedagogical problem”, „pedagogical situation”. Was put and proved the concept of contextual teaching task orientation. Distinguish types of problems shortcut type, such as: motivational problem performing the incentive function; reflective and analytical tasks aimed at forming contextual reflection of students; Problem semantic orientation, promoting professional of sense and allows students to make meaningful choices; subjective task orientation, creating conditions for the realization of professional subjectivity. The mechanism of solving educational problems contextual orientation that is presented diagnostic and analytical phase, which includes analytical phase; constructive phase that combines planning and design phase; performing phase related to the practical embodiment, „ developed project. The algorithm analysis of teaching situations and solve educational problems that represented this logic operations, such as: characteristics of educational system. 2. Clarification of objects and subjects of the educational process, their psychological and pedagogical characteristics. 3. Characteristics of the participants relations situation. 4. Determination of contradictions, the formulation of the problem. 5. The formulation of educational objectives. 6. Design solutions. 7. Construction. 8. Analysis and reflection of the results of solving the problem.

Keywords: task approach, the task pedagogical task, the task of teaching the content orientation, educational situation, contextual learning technology.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Іващенко Л. Я. – доктор педагогічних наук, професор
Маслов В. С. – доктор педагогічних наук, професор
Свистун В. І. – доктор педагогічних наук, професор
Стефаненко П. В. – доктор педагогічних наук, професор
Ягупов В. В. – доктор педагогічних наук, професор
Болтівець С. І. – доктор психологічних наук, професор
Корольчук М. С. – доктор психологічних наук, професор
Ложкін Г. Н. – доктор психологічних наук, професор
Малхазов О. Р. – доктор психологічних наук, професор
Осьодло В. І. – доктор психологічних наук, професор
Стасюк В. В. – доктор психологічних наук, професор
Лисенко О. Є. – доктор історичних наук, професор
Рибак М. І. – доктор історичних наук, професор
Сидоров С. В. – доктор історичних наук, професор
Шевчук В. П. – доктор історичних наук, професор
Мосов С. П. – доктор військових наук, професор
Семон Б. Й. – доктор технічних наук, професор
Богайчук В. Ж. – кандидат політичних наук, доцент
Мулява В. Д. – кандидат філософських наук, доцент

РЕДАКЦІЯ:

Редактор – Стасюк В. В., доктор психологічних наук, професор
Відповідальний секретар – Богайчук В. Ж., кандидат політичних наук, доцент

Засновник – Національний університету оборони України

Виходить 6 разів на рік

Свідоцтво про державну реєстрацію збірника КВ № 16922-5692 ПР від 15. 07. 2010 р.

Згідно постанови президії ВАК України від 01. 07. 2010 р. № 1-05/5 збірник “Вісник Національного університету оборони України” визнано фаховим виданням у галузі психологічних наук, та постанови президії ВАК України від 16. 12. 2009 р. № 1-05/6 у галузі педагогічних наук.

Вид видання – збірник наукових праць

Сфера розповсюдження – загальнодержавна

Адреса редакції:

Київ-049, Повітрофлотський проспект, 28

Телефон для довідок: 271-06-23, 271-06-29